

ЛУЈ ФЕРДИНАНД СЕЛИН, „КРАЉ КЊИЖЕВНОСТИ ДВАДЕСЕТОГ ВЕКА”

У средишту тајфуна

„Но-стал-ги-јом за ле-по-том и ми-том Се-лин нас се-ћа на мо-гућ-ност дру-га-чи-јег жи-во-та, не-ке вр-сте сна о Злат-ном До-бу. А мрак, мр-жња и пе-си-ми-зам са-мо су слика и ме-ра на-шег па-да у ци-ви-ли-за-ци-ју ко-јој при-па-да-мо. Селин го-во-ри као про-рок са ра-зо-ре-ног све-ти-лиш-та. Ње-го-во де-ло су-ви-ше је ве-ли-ко да би би-ло иг-но-ри-са-но. Као Дан-те, Сер-ван-тес и Шек-спир, сво-јим це-ло-куп-ним де-лом дао је сли-ку чо-ве-ка у бо-жан-ској пер-спек-ти-ви. Не-сво-дљив и не-свар-љив, Се-лин је ти-ме ма-ло пре-ва-рио Смрт”

Пише: Дра-ган Ћир-ја-нић

Ево, нај-зад, пред на-ма је пе-сник, про-рок и ми-стик. Је-дан бе-смрт-ни дух.

Као друид келт-ског про-ро-чиш-та, гр-мео је Се-лин све-тим гне-вом сво-је ора-ку-ле о там-ној стра-ни чо-ве-ка, по-ср-ну-лог у бла-то за-пад-не ци-ви-ли-за-ци-је. „Не ства-ра-мо ви-ше ми-то-ве и ле-ген-де. Ари-јев-ци ни-су ви-ше по-ро-ди-ца. Не-ма со-ли-дар-но-сти...” Упо-зо-ра-ва-ју-ће де-лу-ју ре-чи из ње-го-ве док-тор-ске те-зе о Зе-мел-вај-су: „Сра-мо-та не-ка је оно-га ко не мо-же иза-бра-ти пут ко-ји до-ли-ку-је суд-би-ни на-ше ра-се.”

У на-шој ане-сте-зи-ра-ној кул-тур-ној јав-но-сти, по-ја-ва пре-во-да не-ко-ли-ко Се-ли-но-вих де-ла прош-ла је не-за-па-же-но, а са-мо за рет-ке пред-ста-вља-ла је ма-ли пра-зник и го-збу. Ни-је ме-ђу-тим увек та-ко би-ло. За-бо-рав, рав-но-душ-ност и ћу-та-ње ни-су мо-гли пре-кри-ти ве-ли-чи-ну као што је Се-лин. А он ни-ко-га не оста-вља рав-но-душ-ним. Уз-не-ми-ру-ју-ћи по-глед и пи-са-ње овог чо-ве-ка фа-сци-ни-рао је јед-не и раз-бе-снео дру-ге. Троц-ки је ре-као за ње-га да је „ушао у ве-ли-ку књи-жев-ност као што љу-ди ула-зе у соп-стве-ну ку-ћу”. До-шао је да би остао. Ни-је мо-гао би-ти иг-но-ри-сан... Ко је Луј Фер-ди-нанд Се-лин?

ЛЕГЕНДА О СЕЛИНУ ВЕЛИЧАНСТВЕНОМ

Мо-гао бих о Се-ли-ну при-ча-ти до су-тра. То ње-го-во осе-ћа-ње жи-во-та, тај стил, то га-ђе-ње према ли-це-мер-ју мо-дер-ног све-та, то стру-ја-ње ари-јев-ске кр-ви ван вре-ме-на тог ау-тен-тич-ног Кел-та, то се-ћа-ње на злат-но до-ба, ти из-ве-сни мо-мен-ти ле-по-те и му-зи-ке, јед-ном кад се про-чи-та-ју не за-бо-ра-вља-ју се. Се-лин по-кре-ће ве-ли-ке та-ла-се стра-сти, сна-жне емо-ци-је. Он је нај-зна-чај-ни-ји пи-сац XX ве-ка.

Код нас је ду-го био по-знат са-мо по свом пр-вом ро-ма-ну *Пу-то-ва-ње на крај но-ћи*. Тек ско-ро, по-след-њих го-ди-на, по-ја-ви-ли су се:

Смрт на кре-дит

,
Од зам-ка до зам-ка

,
Се-вер

,
Зе-мел-вајс

и цео број ча-со-пи-са

Гра-дац

по-све-ћен ње-му.

Ро-ма-ном *Пу-то-ва-ње на крај но-ћи* на-ја-вио је је-дан са-свим но-ви стил пи-са-ња. Увео је не-по-сре-дан го-вор у књи-жев-ност; тран-спо-но-вао је го-вор-ни стил у пи-са-ну реч. Увео је ар-го, је-зик ули-це, на ве-ли-ка вра-та књи-жев-но-сти. То не зна-чи да је пи-сао ла-ко, на-про-тив. Тран-спо-но-ва-ње је суп-ти-лан, де-ли-ка-тан и те-жак по-сао.

Опи-сао је сво-је учеш-ће у Пр-вом свет-ском ра-ту, бо-ра-вак у фран-цу-ској ко-ло-ни-јал-ној Афри-ци, од-ла-зак у Аме-ри-ку и по-вра-так у Па-риз, та-квом сна-гом де-ли-ри-ју-ма и гро-те-ске, ме-ша-ви-ном фран-та-зи-је и ствар-но-сти, не ве-ру-ју-ћи у илу-зи-је Про-гре-са и иде-је Чо-ве-ка. „Из-над све-га хо-ћу да жи-вим жи-вот пун ве-ли-ких кри-за, јер хо-ћу да **знам** и да **схваћим**”, пи-сао је још као мла-ди ка-дет. Док-тор ме-ди-ци-не, Се-лин је ис-пи-си-вао анам-не-зу и ди-јаг-но-зу бо-ле-сти мо-дер-ног чо-ве-ка. Жид је о ње-му ре-као да Се-лин „не опи-су-је ствар-ност, већ ха-лу-ци-на-ци-ју ко-ју ствар-ност про-из-во-ди на нас”. Се-лин ка-же да је ство-рио „емо-тив-ни стил”, „емо-тив-ну сим-фо-ни-ју”, „осе-ћај-ни на-ба-чај”. „Хтео бих да у ре-чи-ма бу-де про-на-ђе-но пе-ва-ње ду-ше... У по-чет-ку бе-ше емо-ци-ја, а не реч. Чо-век је пр-во пе-вао а не го-во-рио.”

Ра-бле, Ви-јон и Се-лин чи-не јед-ну ли-ни-ју у фран-цу-ској књи-жев-но-сти, ко-ја је зна-чи-ла про-ме-ну син-так-се и уво-ђе-ње го-вор-ног је-зи-ка, раз-би-јајући окош-та-лу фра-зу ака-дем-ског пи-са-ња. Они су ве-ли-ки по-бу-ње-ни-ци и ства-ра-о-ци сти-ла, ино-ва-то-ри фран-цу-ског је-зи-ка ко-ји су ску-по пла-ти-ли сво-ју сло-бо-ду, сло-бо-ду је-зи-ка. У тој сло-бо-ди и ле-жи пра-ви раз-лог Се-ли-но-ве изопште-но-сти јер је осе-ћао да је у је-зи-ку тај-на би-ћа и да је уш-то-гље-ни ака-де-ми-зам је-зи-ка си-гу-ран знак смр-ти ду-ха и ти-хе смр-ти на-ро-да.

„Умео је да на-ђе исти-ну”, ка-же за ње-га Езра Па-унд. Ни-ко ни-је та-ко „про-ва-лио” ово на-ше до-ба као он. До ср-жи... Чо-век ко-ји ви-ди и ко-ји зна. Био је у цен-тру тај-фу-на ХХ ве-ка. Ужас, гор-чи-на и мр-жња пре-пла-ви-ли су ње-го-ва де-ла, али, не пред-ста-вља ли то и по-тра-гу за скри-ве-ним све-тлом ко-је не успе-ва да на-ђе? Не ви-ди ону ве-ли-ку иде-ју ко-ја се љу-ди-ма упо-р-но ну-ди да би се на-ста-ви-ла лаж.

Се-лин не же-ли јеф-ти-не на-год-бе са жи-во-том ни са Бо-гом... Као не-ки Дон Ки-хот на-ше-га до-ба, об-рео се у све-ту ко-ме не при-па-да и ко-ји не раз-у-ме. Сва-ки по-ку-шај на-год-бе ло-ше се за-вр-ша-вао.

КОМИЧНИ ЛИРИЗАМ И ЛАКРДИЈА СМРТИ

Де-мо-не де-тињ-ства и од-ра-ста-ња опи-су-је у свом дру-гом ро-ма-ну, *Смрт на кре-дит*. Фер-ди-нанд, тра-гич-ни ла-кр-ди-јаш, као и Бар-да-ми у *Пу-то-ва-њу на крај но-ћи*, у по-тра-зи је за сми-слом у све-ту пу-ном рас-по-ма-мље-них лич-но-сти. Истин-ска ли-ри-ка из-би-ја са сва-ке стра-ни-це ове књи-ге у нео-бич-ној ме-ша-ви-ни ху-мо-ра и де-ли-ри-ју-ма. Опи-су-је еска-па-де мла-дог Фер-ди-нан-да, спо-јем ли-ри-зма и ла-кр-ди-је. То је при-ча о де-ча-ку ко-ји од-ра-ста уз век Про-гре-са. Емо-ци-је пре-пла-вљу-ју до-га-ђа-је. Ко-мич-ни ли-ри-зам по-ста-је Се-ли-нов заш-тит-ни знак. Ми-сте-ри-ја де-тињ-ства и жи-во-та от-кри-ва се у де-ли-ћи-ма без-вре-ме-не ле-ген-де о Кра-љу Кро-гол-ду ко-јом је прот-као при-чу о од-ра-ста-њу... То је се-ћа-ње Фер-ди-нан-да пи-сца, на стрип из ње-го-вог де-тињ-ства... Ка-жњен због из-да-је Кра-ља Кро-гол-да, Гвен-дор Ве-ли-чан-стве-ни уми-ре... „У зо-ру, Смрт је ста-ла ис-пред ње-га. – Је-си ли раз-у-мео, Гвен-до-ре? – Раз-у-мео сам, о Смр-ти! Раз-у-мео сам још на по-чет-ку овог да-на... Пре-по-знао сам у свом ср-цу, у сво-јој ру-ци, у очи-ма сво-јих при-ја-те-ља, чак и по ко-ра-ку свог ко-ња, не-ка-кву ту-гу, успо-ре-ност и ома-мље-ност, на-лик по-спа-но-сти... У мо-јим про-мр-злим ру-ка-ма га-си-ла се мо-ја зве-зда... Сви су се да-ли у бег! О, Смр-ти! Ка-јем се страш-но! Сра-мо-та је ве-ли-ка!... Гле-дај ова јад-на те-ла!... Не мо-же ме опра-ти чи-та-ва веч-ност ти-ши-не! – На овом све-ту не-ма то-пли-не, Гвен-до-ре! Осим у ле-ген-ди! Сва цар-ства за-вр-ше усну-лош-ћу!...”

Се-лин же-ли да нам да осе-ћај ла-ко-ће и че-сто уво-ди фан-та-стич-не при-зо-ре, ви-лин-ске при-че, ба-ле-те или ле-ген-де, оства-ру-ју-ћи фан-та-зма-го-рич-ни ути-сак на ру-бо-ви-ма ствар-но-сти ко-ја за-у-да-ра бе-сми-слом. Смрт и ла-кр-ди-ја сто-је јед-но уз дру-го.

Се-лин се ни-је свр-ста-вао у гру-пе или пар-ти-је. Уса-мље-ност му је обез-бе-ђи-ва-ла не-за-ви-сност и сло-бо-ду. Био је нај-сло-бод-ни-ји раз-би-јач кон-вен-ци-ја у књи-жев-но-сти. Има мно-го ими-та-то-ра и следбеника ко-ји су по-ку-ша-ли да пи-шу ње-го-вим сти-лом, али ни-ко од њих ни-је имао ту оп-ти-ку ни стил да за-ви-ри у ср-це та-ме... Хен-ри Ми-лер, Бо-ро-уз, Бу-ков-ски, да по-ме-не-мо нај-по-зна-ти-је.

И ле-ви-ца и анар-хи-стич-ка де-сни-ца по-зdra-ви-ли су ње-гов пр-ви ро-ман. Ара-гон и Ел-за Три-о-ле пре-ве-ли су на ру-ски *Пу-то-ва-ње на крај но-ћи* и Се-лин је оти-шао у СССР. Ви-део се у Се-ли-ну ве-ли-ки оспо-ра-ва-тељ ка-пи-та-ли-зма и ра-та. Вра-тио се оту-да раз-о-ча-ран и зга-ђен. На-пи-сао је

Меа culpa

, нај-ве-ћу оп-ту-жни-цу и при-го-вор ко-му-ни-зму и ин-ду-стри-ја-ли-за-ци-ји, ика-да на-пи-са-ну. Ни-ка-кав бо-љи чо-век та-мо се не ра-ђа. „Ко-му-ни-зам, ма-те-ри-ја-ли-зам, зна-чи Ма-те-ри-ја пре све-га оста-лог, а кад је она у игри, ни-кад не по-бе-ђу-је нај-бо-љи, не-го нај-бе-зоч-ни-ји, нај-под-му-кли-ји, нај-су-ро-ви-ји. По-гле-дај-те ка-ко је и у том СССР-у ло-ва за-час по-но-во за-се-ла на пре-сто! (...) Прак-тич-на пред-ност хриш-ћан-ства је у то-ме што оно ни-је сла-ди-ло пи-лу-лу... Шче-па чо-ве-ка још у пе-ле-на-ма и сме-ста му све ка-же у ли-це, скре-ше му у брк: Ти си-ћуш-ни, ти на-ка-зни смра-де... Гов-но од ро-ђе-ња... Ипак мо-жда... мо-жда ако се за-гле-да... мо-же би-ти да по-сто-ји не-ка ма-ла шан-са да ти се мал-чи-це опро-сти, што си та-кав га-дан, гну-сан, гов-нав, не-за-ми-слив... Ако ле-по, пот-пу-но по-ни-зно, при-хва-тиш све му-ке, ис-ку-ше-ња, бе-ду и тор-ту-ру соп-стве-ног жи-во-та... Жи-вот, про-кле-ти-ња, са-мо је ку-ша-ње, теш-ко ис-ку-ше-ње. За-то ште-ди дах! Не тр-чи пред ру-ду! Спа-си ду-шу и то ти је до-ста... (...) Све-сти чо-ве-ка на ма-те-ри-ју, то је но-ви за-кон, скри-вен, неумољив... Кад се на-сум-це сме-ша-ју две кр-ви, јед-на си-ро-маш-на, а дру-га бо-га-та, ни-кад се не обо-га-ти си-ро-маш-на, не-го оси-ро-ма-ши бо-га-та... (...) Чо-век је ху-ман от-при-ли-ке исто оно-ли-ко ко-ли-ко и ко-кош ле-ти. Кад је из све сна-ге цим-неш у гу-зи-цу, кад је зви-знеш ли-му-зи-ном, мо-же да се ви-не чак до кро-ва, али се од-мах вра-ћа на бу-њиш-те да по-кљу-ца ко-ко-ши-њак. То јој је при-ро-да, ам-би-ци-ја. Исто ва-жи и за нас, у друш-тву. Пре-ста-је-мо да бу-де-мо нај-цр-ња гов-на са-мо кад нас сна-ђе ка-та-стро-фа. А кад се све слег-не, при-ро-да по-но-во уда-ри у га-лоп. И са-мо због то-га, ни о јед-ној Ре-во-лу-ци-ји не тра-ба су-ди-ти док не про-ђе два-де-сет го-ди-на.”

РАТ МИТОВА ДВАЈУ ПРОРОЧИШТА

Се-лин је овим тек-стом окре-нуо це-ло-куп-ну ле-ви-цу про-тив се-бе. Он ни-је на-пао СССР да би ис-та-као вред-но-сти За-па-да. „Сви Фор-до-ви су исти, со-вјет-ски или би-ло ко-ји дру-ги.” Ја-сно је ви-део да је сан о со-ци-јал-ној ре-во-лу-ци-ји (ко-му-ни-зам) са-мо део је-ре-си ка-пи-та-ли-стич-ког све-та, то јест идеје да се по-ли-тич-ким про-ме-на-ма мо-же по-бољ-ша-ти чо-ве-чан-ство. Ви-део их је као два ли-ца јед-ног те исто-г зла, све-та ма-те-ри-је и обо-жа-ва-ња злат-ног те-ле-та.

Пре-зир и га-ђе-ње на зла за-пад-не де-мо-кра-ти-је је исто-г по-ре-кла као и пре-зир пре-ма ко-му-ни-зму, ко-ји је са-мо екс-трем-ни вид по-ли-ти-ке За-па-да. Ан-та-го-ни-зам ова два зла је са-мо при-ви-дан и веш-тач-ки је одр-жа-ван.

По-сле *Меа culpa*, Се-лин пи-ше нај-ве-ћи пам-флет у исто-ри-ји књи-жев-но-сти, *Ба-га-те-ле за је-дан по-кољ* (1937), ко-ји је знат-но ути-цао на ње-го-ву књи-жев-ну ре-пу-та-ци-ју.

Три-де-се-тих го-ди-на прош-лог ве-ка, ми-рис Другог ра-та осе-ћао се сву-да. Се-лин, хе-рој и оче-ви-дац Првог свет-ског ра-та, у же-љи да упо-зо-ри на рат ко-ји ни-је фран-цу-ски, на рат ко-ји ће по-но-во на-пра-ви-ти покољ Евро-пља-на, пи-ше књи-гу вул-кан-ске сна-ге, не ште-де-ћи ни-ко-га, на-па-да на са-ме те-ме-ље епо-хе.

„Рав-но-прав-ност? Прав-да? Ка-кве по-мир-љи-ве и ужа-сне бо-ле-сни-це! Оне ће увек игра-ти про-тив нас! То је пра-ви-ло игре. Дез-о-ри-јен-ти-са-ни про-тив окрут-но ор-га-ни-зо-ва-них. Ли-бе-ра-ли про-тив ра-си-ста! Ку-да иде-те? Не-ма-те ви-ше на-гон за фи-зич-ким са-вр-шен-ством, за бе-лим естет-ским ли-ри-змом. Са-ма суш-ти-на сва-ке ства-ри. Књи-ге су вас уби-ле. Сми-сао бе-лог жи-во-та!” Се-лин је, у фор-ми раз-го-во-ра из-ме-ђу пи-сца и ње-го-вог при-ја-те-ља Је-вре-ји-на Гут-ма-на, на-пао на све ви-до-ве жи-во-та Евро-пља-на: „... стандардизација и за-глу-пљи-ва-ње, у књи-жев-но-сти по-дра-жа-ва-ње, си-ро-маш-тво, од-су-ство пра-вог до-жи-вља-ја, ли-ков-не умет-но-сти и му-зи-ка су по-црн-че-не и без зна-ча-ја, обра-зо-ва-ње је глу-по и сте-ри-ли-шу-ће, а све у ци-љу ци-нов-ског је-вреј-ског по-ду-хва-та да се осво-ји свет, да се пот-чи-не ари-јев-ци, да се униш-те тра-ди-ци-о-нал-не вред-но-сти ко-је су да-ва-ле сна-гу ра-си: фол-клор и му-жев-ност.” Сав тај бо-жан-ски де-ли-ри-јум и ана-те-ми-шу-ћи ли-ри-зам он ко-ри-сти да би од-вра-тио од ра-та, да би спа-сао Фран-цу-ску и Евро-пу. Об-ру-шио се и на Ен-гле-зе, на ма-со-не, на Хи-тле-ра, на Па-пу, на фран-цу-ске кра-ље-ве, Пру-ста, Кок-тоа, Жи-да... Ри-мо-ка-то-лич-ку цр-кву ко-ја се ба-ви укрш-та-њем ра-са... Не ште-ди ни ари-јев-це ко-ји су плит-ки, пи-ја-ни, ли-це-мер-ни ма-ло-гра-ђа-ни ко-ји су се од-ре-кли

се-бе, спрем-ни да слу-же Про-гре-су и злат-ном те-ле-ту – Ма-мо-ну. „Ви-ше не во-ли-мо са-ми се-бе.”

На по-чет-ку и на кра-ју де-ла на-ла-зе се две ви-лин-ске при-че, два ба-ле-та, Се-ли-но-ве љу-ба-ви. Ма-да се књи-га наш-ла у пред-рат-ном општем ан-ти-се-мит-ском рас-по-ло-же-њу, он се ни уз ко-га ни-је свр-ста-вао. Књи-га је оста-ла као глас уса-мље-ног анар-хи-сте у вр-тло-гу на-сту-па-ју-ћег без-у-мља. Су-коб је био не-из-бе-жан, на жи-вот и смрт. Се-лин је знао да се во-ди рат ми-то-ва два-ју про-ро-чиш-та. Ра-си-ста да, али ан-ти-се-ми-та не. За-ви-део је Је-вре-ји-ма на очу-ва-њу суп-стра-та њи-хо-ве ра-се, кроз ве-ко-ве, ен-до-га-ми-јом; за-ви-део је на њи-хо-вој љу-бо-пи-тљи-во-сти, ра-до-зна-ло-сти и ин-те-ли-ген-ци-ји, а нај-ви-ше на њи-хо-вој со-ли-дар-но-сти. Схва-тио је да је ан-ти-се-ми-ти-зам симп-том сла-бо-сти. По Се-ли-ну, Нем-ци ни-су Евро-пи по-ну-ди-ли ре-во-лу-ци-ју на-ци-о-нал-со-ци-ја-ли-зма, већ са-мо свој пан-гер-ма-ни-зам и ма-ло-гра-ђан-ство. По-след-ња при-ли-ка да се ство-ри Евро-па про-пуш-те-на је. Евро-па са Евро-пља-ни-ма. Са-да је ка-сно. „Исто-ри-ја не слу-жи исто је-ло два пу-та. Сад се Евро-па не мо-же на-пра-ви-ти! Док је би-ло не-мач-ке вој-ске мо-гла се на-пра-ви-ти. С не-мач-ком вој-ском, по-след-њом не-мач-ком вој-ском. Про-фућ-ка-ли смо је! (...) А Хи-тле-ра ни-ка-да ни-сам во-лео!”

УЖАС, САН И МУЗИКА

Епо-пе-ју тог кра-ха, те ка-та-кли-зме, Се-лин опи-су-је у два сво-ја ве-ли-ка ро-ма-на: *Од зам-ка до зам-ка*

и

Се-вер

. „Ин-стер-бург... да! по-том Ел-бинг! И Гум-би-нен... Торн!... ту-да су прош-ли!... по-том Плок!... Ланд-зберг!... то су би-ле ета-пе!... Но-јен-кир-шен!... ско-ро код Шће-ћи-на!... Но-јен-кир-шен!... мно-го бо-ле-сних... Но-јен-кир-шен! Би-ло је још успо-ме-на!... зна-те, у бол-ни-ци!... био сам ађу-тант ма-јо-ра... име-на у шу-ми, по гре-да-ма, име-на... уре-за-них, зар не?”

Крај ра-та га за-ти-че у збе-гу са це-лом ви-ши-јев-ском вла-дом Пе-те-на и Ла-ва-ла у Не-мач-кој, у дво-р-цу Хо-ен-цо-лер-на, у Зиг-ма-рин-ге-ну. За Се-ли-на по-чи-ње бал вам-пи-ра. Са Ли-ли (ње-го-ва же-на Лу-сет Ал-ман-зор) и мач-ком Бе-бе-ром, про-ла-зи кроз по-жар Не-мач-ке, на ко-ју је по-хр-ли-ла це-ла Евро-па. Он је хро-ни-чар по-ра-за и бе-гу-нац. Жи-го-сан и про-ка-жен као „ко-ла-бо” од-ла-зи на се-вер, у Дан-ску. Го-ди-ну и по да-на про-во-ди у за-тво-ру под оп-ту-жбом за из-да-ју, иако ко-ла-бо-ра-ци-о-ни-ста ни-ка-да ни-је био. У Па-ри-зу му уми-ре мај-ка и пљач-ка-ју му стан. Ру-ко-пис ле-ген-де о Кра-љу Кро-гол-ду за-у-век не-ста-је. Сле-де-ћих пет го-ди-на про-во-ди под над-зо-ром, на оба-ли Бал-тич-ког мо-ра, у ку-ћи-ци за од-мор сво-га дан-ског адво-ка-та. Бал вам-пи-ра се на-ста-вља... Сар-тр пи-ше кле-ве-ту на ње-гов ра-чун, прет-по-ста-вља-ју-ћи да је био пла-ћен од Не-ма-ца као ко-ла-бо-ра-тер. Фу-ри-о-зним и уби-тач-ним од-го-во-ром у пам-фле-ту *Рас-по-ма-мље-ност*, Се-лин ур-не-бе-сним сти-лом по-ка-зу-је Сар-тру где му је ме-сто. „Се-ти-те се да ужас ни-је ниш-та без Сна и Му-зи-ке. Ја вас до-и-ста ви-дим као пан-тљи-ча-ру. (...) Ал-хе-ми-ја има сво-је за-ко-не... ‘ту-ђа крв’ се не сви-ђа Му-за-ма...”

Вра-ћа се у Фран-цу-ску и на-ста-њу-је се у Ме-до-ну, пред-гра-ђу Па-ри-за, где у јед-ном па-ви-љо-ну про-во-ди по-след-њих де-сет го-ди-на жи-во-та. За-бо-ра-вљен. Лу-сет да-је ча-со-ве ба-ле-та а он др-жи ор-ди-на-ци-ју за си-ро-маш-не. Окру-жен мно-гим жи-во-ти-ња-ма, у пот-пу-ном си-ро-маш-тву, уз му-зи-ку и ве-жбе ма-лих ба-ле-ри-на, у ви-лин-ском окру-же-њу пи-ше сво-је по-след-ње де-ло *Ри-го-дон*. То је тре-ћи део ‘не-мач-ке три-ло-ги-је’ ко-ји опи-су-је го-ди-не ег-зи-ла и по-вра-так у Фран-цу-ску. Ис-пу-нив-ши свој уго-вор са Про-ви-ђе-њем, Се-лин уми-ре 1961. Го-ди-не 1968. (го-ди-не сту-дент-ских де-мон-стра-ци-ја) по-жар за-хва-та ње-го-ву ку-ћу и у ва-три не-ста-ју сви ру-ко-пи-си из за-о-ставш-ти-не... Та-ко се за-вр-шио жи-вот Лу-ја Фер-ди-нан-да Се-ли-на Де-ту-ша, кра-ља књи-жев-но-сти XX ве-ка.

Ни на ко-га ви-ше не-го на Се-ли-на, не од-но-се се ре-чи Бе-ле Хам-ва-ша о ‘све-том пе-сни-ку’ (*poeta sacer*), по-след-њем чу-ва-ру на-пуш-те-ног све-ти-лиш-та, све-тог кру-га за-јед-нич-ког жи-во-та.

Но-стал-ги-јом за ле-по-том и ми-том Се-лин нас се-ћа на мо-гућ-ност дру-га-чи-јег жи-во-та, не-ке вр-сте сна о Злат-ном До-бу. А мрак, мр-жња и пе-си-ми-зам са-мо су ме-ра и сли-ка на-шег па-да у ци-ви-ли-за-ци-ју ко-јој при-па-да-мо. Као грч-ки тра-ги-ча-ри, ко-ји су би-ли у до-слу-ху са бо-жан-ским си-ла-ма док су пи-са-ли, та-ко и Се-лин мо-ра да бу-де у бо-жан-ском тран-су да би нам при-чао о жи-во-ту. Се-лин го-во-ри као про-рок са ра-зо-ре-ног све-ти-лиш-та. Ње-го-во де-ло су-ви-ше је ве-ли-ко да би би-ло иг-но-ри-са-но. Као Дан-те, Сер-ван-тес и Шек-спир, сво-јим це-ло-куп-ним де-лом дао је сли-ку чо-ве-ка у бо-жан-ској пер-спек-ти-ви. Не-сво-дљив и не-свар-љив, Се-лин је ти-ме ма-ло пре-ва-рио Смрт. <

(Октобар 2005)